

Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde Okuyan Öğrencilerin Öz Yeterlilik İnançlarının Saptanması¹

ORIJİNAL ARAŞTIRMA

Hasan ŞAHAN¹,
Alkan UĞURLU¹,
Batıkan Yunus Can GÜLŞEN²,
İsmail VAROL¹

¹Akdeniz Üniversitesi, Antalya/Türkiye

²Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Sorumlu Yazar: Alkan UĞURLU
augurlu@akdeniz.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-4828-6285>

Öz

Çalışmanın amacı; Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlilik inançlarının saptanmasıdır. Çalışmaya; Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 61 kadın (%41,8), 85 erkek (58,2) olmak üzere toplam 146 kişi katılmıştır.

Çalışmanın amacına uygun olarak öğretmen öz yeterlilik ölçeği ve araştırmacı tarafından araştırma tasarımına uygun olarak hazırlanmış olan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Tschannen-Moran ve Woolfolk tarafından geliştirilen öğretmen öz yeterlilik ölçeği Çapa ve arkadaşları tarafından Türkçe uyarlaması yapılmıştır. Ölçek 24 madde ve 9'lu likertten oluşmaktadır. Çalışmada kullanılan öğretmen öz yeterlilik Ölçeğine verilen yanıtların tutarlılığı Cronbach alpha (α) ile incelenmiştir ($\alpha=.94$). Elde edilen verilerin dağılımı incelenmiş ve normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, frekans (f), yüzde (%) ve ANOVA testleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 25.0 istatistik programı kullanılmış, yapılan tüm değerlendirmelerin hepsinde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda, ilgili alan yazın ile elde edilen bulgular karşılaştırıldığında; bölüm değişkeni açısından öğrenci katılımına yönelik anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğrenim stratejilerine yönelik öz yeterlilik ve sınıf stratejilerine yönelik öz yeterlilik alt boyutlarında öz yeterlilik düzeylerinin arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 15.11.2018

Kabul Tarihi: 03.12.2018

Online Yayın Tarihi: 25.12.2018

Anahtar Kelimeler: Öz Yeterlilik, Beden Eğitimi Öğretmen adayı, spor bilimleri fakültesi

Determination of Self-Efficacy Beliefs of Students at Faculty of Sports Sciences of Akdeniz University

ORIGINAL RESEARCH

Hasan ŞAHAN¹,
Alkan UĞURLU¹,
Batıkan Yunus Can GÜLŞEN²,
İsmail VAROL¹

¹Akdeniz Üniversitesi,
Antalya/Türkiye

Sorumlu Yazar: Alkan UĞURLU
augurlu@akdeniz.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-4828-6285>

Published Information

Received Date: 15.11.2018

Accepted Date: 03.12.2018

Online Published Date: 25.12.2018

Abstract

The aim of this study is the determination of the self-efficacy beliefs of the students who study at the Faculty of Sports Sciences of Akdeniz University. 61 women (41.8%) and 85 men (58.2%), total 146 student voluntarily participated in the study.

In the research, information about socio-demographic variables were collected by the Personal Information Form created by the researcher. To reach the purpose of the research; Turkish version Çapa, Çakıroğlu and Sarıkaya (2005) of The Teacher Self-Efficacy Scale developed by Tschannen-Moran and Woolfolk (1998) was used. The scale is a 9-point Likert-type scale consisting of 24 items. The consistency of responses to the Teacher Self-Efficacy Scale used in the study was examined by Cronbach alpha ($\alpha = .94$). The distribution of the obtained data was examined and has normal distribution (Tabachnick and Fidell, 2014). Descriptive statistics, frequency (f), percentage (%) and ANOVA tests were used in the analysis of the data, and SPSS 25.0 statistical program was used in the analysis of the data and statistical significance level was accepted as $p < 0.05$ for all evaluations.

According to the result of the study, when the findings obtained from the related field literature are compared; There was a significant difference in single sub-dimension in terms of department. There was no significant difference between the self-efficacy levels in the other two sub-dimensions.

Keywords: Self-efficacy, preservice physical education teachers, Faculty of Sport Science

Giriş

Korkmaz (2004) öz yeterliliği, sosyal öğrenme kuramının temel kavramı olup bireyin kendi potansiyelinin farkında olması olarak tanımlamıştır. Bireyler hayatları boyunca karşılarına çıkan çeşitli durumlara karşı kendilerini olumlu ya da olumsuz biçimde motive etmekte ve hayatları boyunca yaşamlarını kontrol altından tutmayı istemektedirler. Öz yeterlilik kişinin motivasyonunun olumlu mu olumsuz mu olacağına yönelik kararını etkilemektedir. Eğer birey olumlu öz yeterliliğe sahip ise, kendi yapabileceklerine daha fazla güvenecek ve zorluk seviyesi yüksek durumlara baş etmesi daha yapıcı bir şekilde gerçekleşecektir. Tam tersine olumsuz öz yeterliliğe sahip birey zorluk seviyesi yüksek durumlara karşı kendini güçsüz hissedecek ve baş etmeyi denemeyerek geri çekilmeyi tercih edecektir (Bandura ve ark., 1996).

Birçok araştırmacı, sporda (Hardy, Jones ve Gould, 2007; Şakar, Bayköse ve Eryücel, 2018) ve beden eğitiminde psikolojik tekniklerin kullanılmasının performansı artırılabilirdiğini gösteren araştırmalar yapmaktadırlar. Yurt dışında olduğu kadar ülkemizde de son yıllarda araştırmacılar tarafından sporcuların sahip oldukları bu psikolojik becerilerin geliştirilmesi için, bu becerilerin sosyal gerçeklik içerisindeki yapısını anlamaya çalışmaktadırlar (Engür, 2011; Bayköse, 2014; Çimen ve Kılıç, 2018, Bayköse ve Eryücel, 2018). Genel olarak, zihinsel eğitimin öğretmen adaylarının başarısını ve zihinsel becerilerini geliştirmede etkili olduğu bilinen bir gerçektir (Vealey, 2007).

Pajares (1996) öz yeterliliği yüksek olan öğrencilerin derslerinde daha fazla çaba sarf etmesini, yılgınlığa kapılmamalarını aynı yeteneğe sahip akran öğrenciler arasındaki ders başarı farkının nedeni olarak kabul etmektedir. Yani, kişinin yetenekli olduğunu değil de kişinin kendi potansiyeline güvenmesine karşılık gelmektedir.

Bir bireyin yeterlilik inancı gelişimi başlangıç olarak ailede başlar daha sonrasında yaşamını sürdürdüğü çevre ve toplum da bu gelişimde aktif rol oynar. Bireyin yeterlilik inancı kazandığı en önemli yerlerden biri de çocukluğundan başlayıp ileri yaşlara kadar uzun bir süre devam eden okul hayatıdır (Turcan, 2011). Öğretmen bir bireyin okul yaşamında en çok etkilendiği kişidir. Bu sebepten ötürü geleceğin temellerini kuran öğretmenlerin görevi yalnızca ders anlatmak değildir. Ders anlatmanın yanı sıra onlar için bir model olmalı, sahip olduğu kişisel özelliklerini, değer yargılarını, doğruyu, yanlışları da onlara aktarabilmeli ve onları hayata hazırlayabilmelidir. Öğretmenlik mesleği her geçen gün daha fazla nitelik,

donanım ve yeterlik gerektirmektedir. Öğretmenlerin, etkili performans gösterebilmeleri için iyi bir eğitim alıp donanımlı ve mesleğinde yeterli olmalarının yanı sıra, mesleğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yapabileceklerine olan inançlarının da tam olması gerekir. Öğretmen öz yeterlik inancı, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim - öğretim faaliyetlerini nitelikli bir şekilde yerine getirebilmesi ve bu süreçte karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilmek için gerekli davranışları gösterebileceklerine olan inanışlarıdır (Özdemir, 2008; Eryücel, 2018).

Spor Bilimleri Fakültelerinin Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştiren bölümlerinin yanı sıra Spor Yöneticiliği, Antrenörlük Eğitimi, ve Rekreasyon bölümlerinden mezun öğrencilerin pedagojik formasyon eğitimi almaları ve başarılı olarak sertifika alanların da Beden Eğitimi Öğretmeni olarak görev yapmaya hak kazanmaları sebebiyle tüm spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öz-yeterlilik inançlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışma da, öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre öz yeterlilik inançları arasında fark olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni ve örneklemini Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinden pedagojik formasyon almış ve pedagojik formasyon alabilecek yeterlilikte olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 61 kadın (%41,8), 85 erkek (%58,2) olmak üzere toplam 146 kişi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, araştırma amacına uygun olarak, Tschannen-Moran ve Woolfolk (1998) tarafından geliştirilen, Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya tarafından (2005) Türkçe uyarlaması yapılmış, 24 madde ve 9'lu likertten ve "öğrenci katılımı", "öğretim stratejileri" ve "sınıf yönetimi" olmak üzere 3 alt boyuttan oluşan, öğretmen öz yeterlilik Ölçeği ve araştırmacı tarafından araştırma tasarımına uygun olarak hazırlanmış olan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Veri Analizi

Çalışmada kullanılan Öğretmen öz yeterlilik ölçeğine verilen yanıtların tutarlılığı Cronbach alpha (α) ile incelenmiştir ($\alpha=0.94$). Elde edilen verilerin dağılımı incelenmiş ve

normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir (Tabachnick and Fidell, 2014). Verilerin analizinde betimsel istatistikler (frekans (f), yüzde (%)) ve ANOVA testleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 istatistik programı kullanılmış, yapılan tüm değerlendirmelerin hepsinde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin, okudukları bölümlere bakıldığında %33,6'sı Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi, %28,8'i Spor Yöneticiliği, %18,5'i Antrenörlük Eğitimi bölümü ve %19,2'si Rekreasyon Bölümünde okumaktadır. Beden eğitimi ve spor eğitimi bölümünde okuyan öğrenciler dışında kalan öğrencilerin (N₉₇) %27,8'i (N₂₇), pedagojik formasyon almışken %72,2'si (N₆₀) pedagojik formasyon almayan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor eğitimi bölümünde okuyan öğrenciler dışında kalan öğrencilerin (N₉₇) %27,8'i (N₂₇), pedagojik formasyon almayı düşünüyorken %72,2'si (N=60) pedagojik formasyon almayı düşünmeyen öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 1: Bölüm Değişkeni Açısından Öz Yeterlilik Düzeyine İlişkin Anova Testi Sonuçları

	Bölümler	N	\bar{X}	Sd	F	p	Tukey
Öğrenci Katılımına Yönelik Öz Yeterlilik	1.Öğretmenlik	49	53,75	7,79	3,847	,011*	2>1 4>1
	2.Antrenörlük	27	58,88	8,50			
	3.Spor Yöneticiliği	42	57,00	7,56			
	4.Rekreasyon	28	58,78	6,67			
Öğretim Stratejilerine Yönelik Öz Yeterlilik	1.Öğretmenlik	49	56,02	7,42	1,400	,245	
	2.Antrenörlük	27	57,59	8,28			
	3.Spor Yöneticiliği	42	57,33	8,37			
	4.Rekreasyon	28	59,75	6,43			
Sınıf Yönetimine Yönelik Öz Yeterlilik	1.Öğretmenlik	49	56,71	7,80	1,867	,138	
	2.Antrenörlük	27	60,33	7,17			
	3.Spor Yöneticiliği	42	58,50	7,03			
	4.Rekreasyon	28	60,00	7,61			

*p < 0,05

Bölüm değişkenine göre alt boyutlara ilişkin analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde, yapılan analiz sonucuna göre Öğrenci Katılımına Yönelik öz yeterlilik alt boyutunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır (F=3,847; p=,011*). Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlik – antrenörlük karşılaştırılmasında antrenörlük bölümü lehine öğretmenlik – rekreasyon karşılaştırılmasında rekreasyon bölümü lehine anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Öte yandan

yapılan analiz sonucunda öğretim stratejilerine yönelik öz yeterlilik ve sınıf yönetimine yönelik öz yeterlilik alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Sonuçlar incelendiğinde bölüm değişkenine göre öğrenci katılımına yönelik öz yeterlilik alt boyutunda anlamlı bir farklılık saptanmış; öğretim stratejilerine yönelik öz yeterlilik ve sınıf yönetimine yönelik öz yeterlilik alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği yönündeki bulgular, literatürdeki benzer çalışmaların bulguları ile paralellik göstermektedir (Çakıroğlu, Çakıroğlu ve Bone 2005; Azar, 2010; Altunçekiç, Yaman ve Koray, 2005; Akbaş ve Çelikkaleli, 2006; Berkant ve Ekici, 2007). Ancak yapılan bazı araştırmalar da ise, öğretmen adaylarının öz yeterlik algılarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (Şeker ve Çavuş, 2017; Morgil, Şeçken ve Yücel, 2004).

Sonuç olarak; ilgili alan yazın ile elde edilen bulgular karşılaştırıldığında; bölüm değişkeni açısından öğrenci katılımına yönelik öz yeterlilik alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Öğretim stratejilerine yönelik öz yeterlilik alt boyutu ve sınıf yönetimine yönelik öz yeterlik düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Kaynaklar

- Akbaş A, Çelikkaleli Ö, (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi öz-yeterlik inançlarının cinsiyet, öğrenim türü ve üniversitelerine göre incelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), s.98-110
- Altunçekiç A, Yaman S, Koray Ö. (2005). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (kastamonu ili örneği), *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), s.93-102
- Azar A., (2010), Orta öğretim fen bilimleri ve matematik öğretmeni adaylarının öz yeterlilik inançları, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), p.235-252
- Bandura A, Barbaranelli C, Caprara Gv, Pastorelli, C. Multifaceted, *Impact of Self-Efficacy Beliefs on Academic Functioning*. *Child Development* 1996; 67: (3): 1206-1222.
- Bayköse, N. (2014). *Sporcularda kendinle konuşma ve imgeleme düzeyinin optimal performans duygu durumunu belirlemedeki rolü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bayköse, N., Eryücel, M.E., (2018) *Validity and Reliability Study of Exercise Imagery Inventory for Individuals Doing Exercise*, The Turkish Online Journal of Educational Technology.(November Special Issue) 2 s.883-887
- Berkant HG ve Ekici G, (2007). *Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretiminde öğretmen öz-yeterlik inanç düzeyleri ile zeka türleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 16(1), s.113-132
- Çakıroğlu, J., Çakıroğlu, E., & Bone, W. J. (2005). Pre-service teacher self-efficacy beliefs regarding science teaching: A comparison of pre-service teachers in Turkey and the USA, *Science Educator*, 14(1), 31-40.
- Çimen N.P., Kılıç T., (2018) Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Karşı Tutumlarının İncelenmesi, *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-14
- Engür, M. (2011). *Performans Başarısızlığı Değerlendirme Envanteri ve Kendinle Konuşma Anketinin Türk Sporcu Popülasyonu'na Uyarlanması ve Uygulanması*. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Sporda psikososyal alanlar anabilim dalı. Doktora Tezi, İzmir.
- Eryücel M.E., (2018) *Spor Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Liderlik Özelliklerinin Belirlenmesi*, *Turkish Studies* 13 (11), s.1583-1595
- Hardy, L., Jones, G., ve Gould, D. (2007) *Understanding Psychological Preparation For Sport*, John Wiley ve Sons Ltd., Chichester, England,42.
- Korkmaz İ. (2004). *Sosyal Öğrenme Kuramı*. (6) Ed. Yeşilyaprak B, Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, Pegem A Yayıncılık, Ankara. S.197-220.
- Morgil İ, Şeçken N, ve Yücel AS. (2004). Kimya öğretmeni adaylarının öz-yeterlik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi, *BAÜ Fen Bilimleri Enstitüsü dergisi*, 6(1), s.62-72
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Spring* (54), 277-306.
- Pajares, F. (1996) Self-Efficacy Beliefs in Academic Settings. *Review of Educational Research*; 66: (4): 543-578.
- Şakar, M., Bayköse, N., Eryücel M.E., (2018) *Mediator Role of Motivational Self Talk in the Relation of Life Satisfaction and Mental Toughness*, The Turkish Online Journal of Educational Technology. (November Special Issue) 2 s.121-127
- Şeker PT, Çavuş ZS. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının fen eğitimine yönelik özyeterlik algıları, *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 5(2), s.19-208
- Tabachnick B, and Fidell LS. (2014). *Using Multivariate Statistics*, (Sixth Ed.), Pearson Education Limited, England.
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk Hoy, A. & Hoy, W. K. (1998) "Teacher Efficacy: Its Meaning and Measure", *Review of Educational Research*, 68, 202-248.
- Turcan, H.G. (2011). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Algıları İle İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Vealey, S. R. (2007). *Mental Skills Training in Sport*. In G. Tenenbaum, R. Eklund, & R. Singer (Eds.), *Handbook of Sport Psychology*. New Jersey: Wiley. p.287-309

ⁱ Bu çalışma Bu çalışma 2. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.